

Het christelijke geloof volgens de brieven aan de Galaten en de Kolossenzen.

Jan Pieter Bommel

Het christelijke geloof volgens de brieven aan de Galaten en de Kolossenzen

Colofon

Eerste druk ©2018 Dr. Mr. Jan Pieter Bommel

ISBN: 9789463675895

Uitgeverij Jongboek B.V., HEERENVEEN

De Bijbeltekst in deze uitgave is genomen uit de Bijbelvertaling van 1951.

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotocopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Inleiding

In de brief aan de Galaten strijdt Paulus voor de waarheid en de vrijheid van het evangelie. Daardoor is het christendom geen Joodse secte geworden, nee, voor ieder mens is de weg tot God door Christus weer ontsloten. Het hulpmiddel van strakke voorschriften (bij de Joden de Tora, bij de gereformeerden de leefregels) is overbodig geworden. Want de heilige Geest brengt iedere christen en christin tot daden, die God behagen. Paulus heeft als één van de eersten gezien dat de kerk een open systeem is, een samenzijn van alle mensen die geloven dat Jezus voor hun zonden gestorven is.

In de gemeente van Kolosse streed Paulus tegen de toenmalige verering van engelen, die ook “elementen” werden genoemd. Die bemiddelden naar algemene opinie tussen God en de wereld. Alleen over de “elementen” leidde de weg naar God en eveneens van God naar de mens. In hen bestond alles. De mens wordt gered als hij/zij de engelen dient¹ en hun regels volgt. Die regels zijn streng ascetisch en hebben maar één doel, de afsterving van het lichaam; zo wordt men de volheid van de godheid deelachtig. Het lichaam is het dat de mens aan de wereld bindt. De ziel of de geest komt vrij en wordt vervuld in de afsterving van het lichaam. Hier zien we dus gnostische gedachten de kerk binnendringen. Een gnostische religie van zelfverlossing met joodse ondergrond. Deze religie wil universeel zijn en wil de kloof tussen god en wereld, god en mens, overbruggen, niet door Christus, maar door de engelen, de “elementen”.

1981 BK Velsen-Zuid, mei 2018
Meervlietstraat 37

Dr. Mr. J.P. Bommel

¹ Door zich te houden aan taboe verboden betreffende eten en drinken en door zich te concentreren op bepaalde Joodse feestdagen.

De brief aan de Galaten

Wie precies de Galaten waren is niet belangrijk. De bij hen geconstateerde misvattingen zijn echter wel belangrijk, want zij wijken af van het orthodoxe geloof dat Paulus in de brief aan de Romeinen heeft uiteengezet. Die brief aan de Romeinen moet kort na de brief aan de Galaten zijn geschreven. Paulus strijdt in zijn brief niet tegen de Joden, maar tegen medechristenen, die vroeger het joodse geloof aanhingen. Hij strijdt tegen een christelijk pseudo-evangelie. De brief is gericht aan de gemeenten die hij in Galatië had gesticht. Maar na zijn vertrek kwamen Judaïsten, die met hun prediking de Galaten in verwarring brachten en hen van het door Paulus gepredikte geloof afbrachten. Paulus' brief moet geschreven zijn in Macedonië (in Filippi of Tessalonica of Berea), toen Paulus bij zijn derde zendingsreis (ca 52-56) op weg was naar Korinte.

Er is veel verschil van mening onder de geleerden met betrekking tot de opvattingen van Paulus' tegenstanders in Galatië. Van deze geleerden noem ik er twaalf:

1. **W. Lütgert** poneert in zijn boek "Gesetz und Geist" de stelling dat Paulus in de brief aan de Galaten een strijd op twee fronten voert. Zowel tegen Judaïsten als tegen pneumatische libertijnen. Deze laatstgenoemde dwepers hanteren een vrijheidsbegrip dat tot minachting van het liefdesgebod en tot geestelijke gebondenheid leidt.
2. **E. Hirsch** ziet in de tegenstanders van Paulus oorspronkelijke heidenen, die christen waren geworden en die vonden dat men als christen de hele joodse wet moet houden.
3. **J. Munck** is dezelfde mening toegedaan ("Paulus und die Heilsgeschichte") maar geeft daarvan Paulus zelf de schuld. Deze heeft in zijn prediking mededelingen verstrekt over Jeruzalem, over de oudste discipelen en over de gemeenten in Judea, die bij de christen-Judaïsten in Galatië een totaal verkeerd beeld van het jodenchristendom hebben opgeroepen, waardoor zij in de heilsnoodzakelijkheid van de joodse wetten gingen geloven. Daarom meenden zij dat zij Paulus zelf en zijn vrije evangelie moesten bestrijden.
4. **W. Schmithals** in "Paulus und die Gnostiker" wijst de twee-fronten-theorie van Lütgert af en ziet in de tegenstanders van Paulus in Galatië niet Judaïsten met een farizeese visie, maar jodenchristelijke gnostici met de klemtoon op gnostici. Zij meenden hun apostolische roeping direct door pneumatische roeping ontvangen te

hebben. Hun voorkeur voor de besnijdenis vloeit voort uit apokrievie en gnostische literatuur in het Jodendom. Schmithals wil consequent alles vanuit de gnosis interpreteren.

5. **W. Marxsen** is van mening dat de beoordeling door Schmithals van de hoofdstukken 3 en 4 van de brief aan de Galaten onbevredigend is. Maar overigen is hij het wel met Schmithals eens, zij het gemodificeerd. Hij gaat er van uit dat Paulus de positie van de tegenstanders niet volledig doorziet. De berichten die hem bereikten waren onnauwkeurig. Hij hoort van het optreden van die mensen, die ethisch blijkbaar laks zijn. Zijn conclusie is dat de vrijheid van het evangelie in gevaar is en dat de tegenstanders de gemeenten in Galatië tot terugval brengen. Maar in werkelijkheid brachten zij iets nieuws, namelijk een christelijk-joods-gnostisch syncretisme.
6. Volgens **W.G. Kümmel**² waren de tegenstanders in elk geval vertegenwoordigers van een joods vasthouden aan de wet. Het is echter niet zeker of men hen ook syncretistische trekjes kan toedichten. Zij waren zonder twijfel Jodenchristenen, die in verbinding stonden met Jeruzalem. Zij meenden dat vrijheid van de (joodse) wet tot teugelloosheid voert. Paulus bestreed deze opvatting door te wijzen op de binding van de christen aan de leiding van de goddelijke Geest.
7. Volgens **G. Stählin** behoorden de tegenstanders tot een joods-christelijke secte, die gnostisch gekleurd was –hun feestkalender hield rekening met lotsbepalende machten -, maar in hoofdzaak door trouw aan de (joodse)wet (maar die niet volledig) bepaald was.
8. Volgens **H. Koster** hebben de tegenstanders van Paulus, die Koster Judaïsten noemt, vooral de nadruk gelegd op de pneumatische en kosmologische samenhangen bij de beschouwing van de rituele wet. Bij de tegenstanders van Paulus ziet men een mythologisering van oudtestamentische verbondstheologie. Paulus echter ziet het nieuwe verbond als historische vervulling van het oorspronkelijke doel van het oude verbond. Paulus zowel als zijn Galatische tegenstanders gaat het om de vraag naar een nieuw verstaan van het Oude Testament en de joodse voorstellingen van wet en verbond. Paulus stelt een bepaalde visie op wet en verbond tegenover de verbondstheologie van de tegenstanders. Voor Paulus is dat wat historisch in de kruisiging van de mens Jezus gebeurde iets heel anders dan alleen maar een geschikt aanknopingspunt voor de vernieuwing van de verbondstheologie. Het is voor hem de

² Einleitung in das NT.

kritische maatstaf van een radicaal nieuw verstaan. Jezus heeft niet de religieuze grootsheid van het oude verbond voorzien van de glans van een nieuwe kosmische geldigheid, maar Hij heeft het tot een eind gebracht omdat hij de gevolgen van het verbroken verbond, namelijk de vloek, op zich nam. Zo maakt Paulus de historiciteit van het openbaringsgebeuren tot beslissende maatstaf van de interpretatie van overgeleverde theologie en mythologie. Het verzuim om deze maatstaf te gebruiken is de “ketterij” van de Galatische tegenstanders.

9. Voor **R. Jewett**, die de twee-fronten theorie van Lütgert en de gnostische hypothese van Schmithals afwijst, zijn de tegenstanders Jodenchristenen uit Palestina die uit angst voor de Zeloten (die volgens Flavius Josephus aan het einde van de veertiger, begin vijftiger jaren in Palestina huis hielden) naar Galatië gevlucht waren. Deze Jodenchristenen wilden de Galaten overreden de besnijdenis toe te passen en de feestkalender te houden, teneinde de verdachtmaking weg te nemen dat zij wetteloze heidenen waren.

10. Volgens **JB Tyson**³ moet men bij het onderzoek vier methodische grondslagen hanteren:

1. We moeten ons beperken tot dat bewijs dat de brief zelf aanlevert.
2. We moeten Paulus verdediging in Galatië onderzoeken en daarbij bepaalde uitspraken onderscheiden als specifieke antwoorden op bepaalde aanvallen of tegenwerpingen op zekere tegengestelde leringen.
3. Op basis van Paulus verdediging moeten wij beslissen welke speciale aanvallen werden gedaan door Paulus' tegenstanders en wat hun posities waren.
4. En tenslotte moeten wij pogen de bron of bronnen van deze aanvallen te ontdekken.

Tyson meent dat in de eerste helft van de eerste eeuw christelijke predikers tot de Galaten kwamen, enkele uit Palestina, anderen van elders; onder hen was ook Paulus. Terwijl Paulus de besnijding niet verlangde, waren andere predikers niet zijn mening toegedaan. Zowel Joden als heidenen reageerden op deze prediking en het eindresultaat was een verwarde christenheid met praktijken en onnauwkeurige leerstellingen. Nadat de apostel vertrokken was deden discussies de algemene verwarring onder de Galaten toenemen en enkelen begonnen te zeggen dat de besnijding noodzakelijk was. Daarop lieten enkele heidenchristenen zich besnijden en

³ Paulus Opponents in Galatia.